OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
M. POIARESA MADURA
przedstawiona w dniu 17 stycznia 2008 r. [1]

1. W ramach niniejszego odesłania prejudycjalnego Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) zwraca się do Trybunału o wykładnię rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych [2], będącego kontynuacją i zastępującego konwencję brukselską [3].

2. Dokładniej sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy wprowadzona rozporządzeniem nr 44/2001 sekcja 5, dotycząca umów o pracę, powinna być rozumiana w ten sposób, że w sposób wyczerpujący i wyłączny obejmuje przepisy jurysdykcyjne dotyczące umów o pracę, czy też przeciwnie, przepisy jurysdykcyjne zawarte w sekcji poświęconej umowom o pracę mogą być uzupełniane przepisem dotyczącym jurysdykcji szczególnej zawartym w art. 6 pkt 1 sekcji 2 tego rozporządzenia.

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Dz.U. L 12, s. 1.

3 — Konwencja z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (wersja skonsolidowana), Dz.U. 1998, C 27, s. 1.

I — Ramy prawne i faktyczne sporu

A — *Ramy prawne*

3. Artykuł 2 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego".

4. Artykuł 6 rozporządzenia nr 44/2001, umieszczony w sekcji 2 zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna", przewiduje, że osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

„[…]

1) jeżeli pozywa się łącznie kilka osób — przed sąd miejsca, w którym ma miejsce zamieszkania jeden z pozwanych, o ile między sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń

[…]".

5. Sekcja 5 rozporządzenia nr 44/2001, zatytułowana „Jurysdykcja dla indywidualnych umów o pracę", składa się z art. 18–21.

6. Dokładniej art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 stanowi:

„1. Jeżeli przedmiotem postępowania jest indywidualna umowa o pracę lub roszczenia z indywidualnej umowy o pracę, jurysdykcję określa się według niniejszej sekcji, bez uszczerbku dla art. 4 i art. 5 pkt 5".

7. Zgodnie za art. 19 umieszczonym w tej samej sekcji 5 rozporządzenia:

„Pracodawca mający miejsce zamieszkania w państwie członkowskim może być pozwany:

1) przed sądy państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania; lub

2) w innym państwie członkowskim:

a) przed sąd miejsca, w którym pracownik zazwyczaj świadczy lub ostatnio zazwyczaj świadczył pracę; lub

b) jeżeli pracownik zazwyczaj nie świadczy lub zazwyczaj nie świadczył pracy w jednym i tym samym państwie — przed sąd miejsca, w którym znajduje się albo znajdował się oddział, który pracownika zatrudnił".

B — *Ramy faktyczne sporu*

8. J.P. Rouard, będący drugą stroną postępowania przed sądem krajowym, został w 1977 r. zatrudniony przez spółkę

Laboratoires Beecham Sévigné, która następnie przekształciła się w spółkę Laboratoires GlaxoSmithKline, ze statutową siedzibą we Francji. Dla tej spółki wykonywał rozmaite zadania na terytorium krajów trzecich. W 1984 r. J.P. Rouard został skierowany do Maroka na podstawie nowej umowy o pracę zawartej ze spółką Beecham Research UK, z siedzibą w Londynie, należącą do tej samej grupy co spółka Laboratoires Beecham Sévigné. Na podstawie tej umowy drugi pracodawca zobowiązał się do utrzymania określonych uprawnień nabytych przez J.P. Rouarda w ramach pierwotnej umowy o pracę (w szczególności zachowania stażu pracy oraz prawa do odszkodowania na wypadek rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę).

9. W dniu 9 marca 2001 r. spółka Beecham Research UK, przekształcona w spółkę GlaxoSmithKline, rozwiązała umowę o pracę z J.P. Rouardem, który w dniu 4 czerwca 2002 r. wniósł do Conseil de prud'hommes w Saint-Germain-en-Laye (Francja) pozew skierowany jednocześnie przeciwko spółkom Laboratoires GlaxoSmithKline i GlaxoSmithKline, będącym następcami prawnymi odpowiednio Laboratoires Beecham Sévigné i Beecham Research UK. J.P. Rouard wnosił o zasądzenie in solidum od tych spółek odszkodowań za naruszenie trybu rozwiązania umowy o pracę, za rozwiązanie umowy o pracę bez rzeczywistej i poważnej przyczyny, jak również stanowiące nadużycie zerwanie umowy.

10. Na poparcie swoich roszczeń J.P. Rouard wskazuje, że obie spółki powinny być traktowane jako współpracodawcy, gdyż zawarta w drugiej umowie o pracę klauzula przewidująca utrzymanie określonych uprawnień umownych nabytych w czasie obowiązywania pierwszej umowy potwierdza ciągłość i jedność stosunku pracowniczego z obiema spółkami, należącymi zresztą do tej samej grupy. Ponadto sąd francuski właściwy względem spółki Laboratoires GlaxoSmithKline, której siedziba znajduje się we Francji, posiada jego zdaniem — na podstawie art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 — jurysdykcję również w odniesieniu do spółki GlaxoSmithKline, mimo iż ta ostatnia ma siedzibę w Zjednoczonym Królestwie.

11. Conseil des prud'hommes, podzielając linię obrony obu pracodawców, uznał się za niewłaściwy, wskazując, że obowiązujące w chwili rozwiązania umowy o pracę umowy podlegały prawu angielskiemu i marokańskiemu. Nie istniał więc już zatem żaden stosunek podporządkowania między J.P. Rouardem a spółką Laboratoires GlaxoSmithKline we Francji. Cour d'appel (sąd odwoławczy) w Wersalu uchylił to orzeczenie i odesłał strony do Conseil de prud'hommes. Spółki wnoszące kasację w postępowaniu głównym odwołały się wówczas do Cour de cassation.

12. W tych okolicznościach najwyższy sąd Francji postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy w przypadku sporu wszczętego przez pracownika przed sądem państwa

członkowskiego przeciwko dwóm spółkom należącym do tej samej grupy, z których jedna, to jest ta, która zatrudniła tego pracownika w grupie, a następnie odmówiła jego ponownego przyjęcia, ma siedzibę w tym państwie członkowskim, a druga, w której zainteresowany pracował ostatnio w państwach trzecich i która go zwolniła, ma siedzibę w innym państwie członkowskim, podczas gdy powód powołuje się na zapis umowy o pracę, aby wykazać, że te dwie spółki […] były jego współpracodawcami, od których żąda on odszkodowania z tytułu jego zwolnienia, ma zastosowanie norma jurysdykcji szczególnej zawarta w art. 6 pkt 1 rozporządzenia […] nr 44/2001 […], na mocy której osoba mająca miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego może być pozwana, »jeżeli pozywa się łącznie kilka osób — przed sąd miejsca, w którym ma miejsce zamieszkania jeden z pozwanych, o ile między sprawami istnieje tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń«, czy też zastosowanie art. 6 pkt 1 rozporządzenia [nr 44/2001] wyłącza norma art. 18 pkt 1 [tego rozporządzenia], na mocy której w dziedzinie indywidualnych umów o pracę jurysdykcję określa się według sekcji [5] rozdział II [tego rozporządzenia], w związku z czym każda z tych dwóch spółek winna być pozwana przed sąd państwa członkowskiego miejsca jej siedziby[?]”.

II — Analiza prawna

13. Przedstawione pytanie prejudycjalne składa się z dwóch części. Udzielenie odpowiedzi na pierwszą z nich oznacza skoncentrowanie się w pierwszej kolejności na ustaleniu, czy norma jurysdykcji szczególnej zawarta w art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 może być stosowana w przypadku indywidualnych umów o pracę, skoro rozporządzenie zawiera sekcję dotyczącą konkretnie norm jurysdykcyjnych mających zastosowanie do tych umów, a w dalszej kolejności na sprecyzowaniu przesłanek stosowania art. 6 pkt 1 tego rozporządzenia w omawianej dziedzinie.

A — *W przedmiocie możliwości stosowania art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 w dziedzinie indywidualnych umów o pracę*

14. Do Trybunału zwrócono się zasadniczo o określenie, czy sekcja 5 rozdziału II rozporządzenia nr 44/2001 reguluje w sposób wyczerpujący i wyłączny jurysdykcję w zakresie indywidualnych umów o pracę, z wyłączeniem wszelkich innych przepisów jurysdykcyjnych zawartych w tym rozporządzeniu, czy też w jej świetle dopuszczalna jest wykładnia, zgodnie z którą sekcja 5 nie wyłącza stosowania normy jurysdykcji szczególnej, jeżeli wymagają tego okoliczności konkretnej sprawy, w szczególności gdy powiązane ze sobą sprawy dotyczące kilku pozwanych zostały wniesione do sądu siedziby jednego z nich.

15. Wyprzedzając późniejsze rozważania, należy zauważyć już teraz, że możliwość zastosowania w sporze dotyczącym indywidualnej umowy o pracę jurysdykcji szczególnej przewidzianej w art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, umożliwiającej pozwanie kilku pozwanych przed sąd jednego z nich, jeżeli sprawy są ze sobą powiązane, jest moim zdaniem zachowana, mimo iż literalna wykładnia sekcji 5 dotyczącej indywidualnych umów o pracę wydaje się temu prima facie sprzeciwiać. W celu umożliwienia lepszego zrozumienia rozwiązania, jakie proponuję Trybunałowi, rozpocznę od przedstawienia w pierwszej kolejności argumentów, które wydają się wyłączać możliwość stosowania art. 6 pkt 1 w ramach sporów dotyczących indywidualnych umów o pracę, żeby następnie wykazać, że Trybunał nie powinien, moim zdaniem, zastosować takiej wykładni.

16. Prawdą jest, że art. 18 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, który stanowi, że „jeżeli przedmiotem postępowania jest indywidualna umowa o pracę lub roszczenia z indywidualnej umowy o pracę, jurysdykcję określa się według niniejszej sekcji, bez uszczerbku dla art. 4 i art. 5 pkt 5 [tego rozporządzenia]", rozpatrywany samoistnie, wydaje się potwierdzać wykładnię odrzucającą każdy przepis jurysdykcyjny, który nie jest wprost wyrażony, którego stosowanie nie jest wprost dozwolone w sekcji 5, jeżeli spór dotyczy umowy o pracę.

17. Z przepisu tego wynika po pierwsze, że każda sprawa dotycząca indywidualnej umowy o pracę powinna zostać wniesiona do sądu zgodnie z przepisami jurysdykcyjnymi zawartymi w sekcji 5 tego rozporządzenia (art. 18–21), oraz po drugie, że jeżeli istnieją wyjątki od stosowania zasad wyrażonych w sekcji 5, to są one wyraźnie wskazane w rozporządzeniu. Ponieważ art. 6 ust. 1 usytuowany jest poza sekcją 5 i w przeciwieństwie do art. 4 i art. 5 ust. 5 nie jest wskazany jako wyjątek od stosowania przepisów zawartych w tej sekcji, jurysdykcja szczególna z art. 6 pkt 1 w konsekwencji nie powinna mieć zastosowania do sporów dotyczących umów o pracę.

18. Ponadto ponieważ sekcja 5 wprowadza odstępstwo od podstawowej zasady jurysdykcji ustanowionej w art. 2 rozporządzenia [4], zgodnie z którą sądem właściwym powinien być sąd miejsca zamieszkania [lub siedziby] pozwanego, normy wyrażone w art. 18–21 sekcji 5 powinny być poddawane ścisłej wykładni, tak by dopuszczalne były jedynie takie wyjątki od stosowania podstawowej zasady jurysdykcji miejsca zamieszkania [lub siedziby] pozwanego, które są wyraźnie wskazane w tej sekcji.

19. Takiej wykładni nie można jednak przyznać pierwszeństwa, ponieważ pomija ona nie tylko zakres, teleologię i kontekst rozporządzenia nr 44/2001, ale również znaczenie przepisów istotnych dla niniejszej sprawy. Przede wszystkim opiera się na nieprawidłowym założeniu, że art. 6 pkt 1 miałby

4 — Zobacz w szczególności wyroki z dnia 27 września 1988 r. w sprawie 189/87 Kalfelis, Rec. s. 5565, pkt 8 i 9; z dnia 15 lutego 1989 r. w sprawie 32/88 Six Constructions, Rec. s. 341, pkt 18; z dnia 27 października 1998 r. w sprawie C-51/97 Réunion européenne i in., Rec. s. I-6511, pkt 47 oraz z dnia 13 lipca 2006 r. w sprawie C-539/03 Roche Nederland i in., Zb.Orz. s. I-6535, pkt 19–23.

stanowić wyjątek od norm jurysdykcji wyrażonych w sekcji dotyczącej indywidualnych umów o pracę. Tymczasem, jak dalej wykażę, norma jurysdykcji szczególnej z art. 6 pkt 1 tego rozporządzenia nie stanowi wyjątku od norm jurysdykcyjnych dotyczących indywidualnych umów o pracę, lecz uzupełnienie dotyczących ich przepisów — uzupełnienie, które nie podważa ich istoty.

20. Przede wszystkim należy przypomnieć, że mimo iż konwencja brukselska nie przewidywała konkretnej sekcji dotyczącej indywidualnych umów o pracę, to jednak ustanowione w niej normy jurysdykcyjne miały do nich zastosowanie. Zatem pod rządami konwencji art. 6 pkt 1, zezwalający na pozwanie kilku osób przed sąd właściwy dla jednego z nich, w pełni znajdował zastosowanie, jak przyznaje Komisja Wspólnot Europejskich, do umów o pracę. Zatem rozporządzenie nr 44/2001, będące następcą konwencji, co podkreślono w motywie 5 tego rozporządzenia, stanowi kontynuację wyrażonych w niej norm kompetencyjnych, nie zaś zerwanie z nimi. Rozporządzenie nr 44/2001 nie ma zatem na celu istotnej zmiany, uprawniony jest więc wniosek, że jego autorzy nie zamierzali wyłączyć stosowania art. 6 pkt 1 tego rozporządzenia z interesującej nas dziedziny.

21. Co więcej, zamiarem autorów rozporządzenia nr 44/2001 było utworzenie sekcji szczególnej dotyczącej jurysdykcji w dziedzinie umów o pracę, gdyż uważali, że „strona słabsza powinna być chroniona przez przepisy jurysdykcyjne dla niej bardziej korzystne niż przepisy ogólne” [5]. W związku z tym byłoby dziwne, gdyby przy przyjmowaniu rozporządzenia nr 44/2001 chcieli oni pozbawić pracowników dobrodziejstwa korzystania z bardziej korzystnych przepisów, z których mogli korzystać przed wejściem w życie rozporządzenia na podstawie konwencji brukselskiej. Trybunał stale zresztą przypominał, że w dziedzinie umów o pracę wykładni tej konwencji należy dokonywać „w trosce o ochronę tej strony umowy, która ze społecznego punktu widzenia jest najsłabsza, w tym przypadku pracownika” [6]. Zatem wykładnia, zgodnie z którą — nawet w przypadku powiązanych ze sobą roszczeń dotyczących większej liczby pozwanych — pracownik byłby zobowiązany do odrębnego pozywania każdego z nich przed sąd właściwy każdego państwa członkowskiego, byłaby nie tylko sprzeczna z prawidłowym zarządzaniem wymiarem sprawiedliwości [7], ale także stanowiłaby zaniedbanie ochrony słabszej strony umowy, a nadto pozbawiłaby ją ochrony, która wcześniej jej przysługiwała.

22. W tych okolicznościach należy uznać, że skoro w rozporządzeniu nr 44/2001

5 — Motyw 13 rozporządzenia nr 44/2001.

6 — Wyrok z dnia 13 lipca 1993 r. w sprawie C-125/92 Mulox IBC, Rec. s. I-4075, pkt 18. Takie uściślenie wynika już z wyroku z dnia 26 maja 1982 r. w sprawie 133/81 Ivenel, Rec. s. 1891, pkt 14 i 16. Zobacz także w celu późniejszego potwierdzenia wyroki z dnia 9 stycznia 1997 r. w sprawie C-383/95 Rutten, Rec. s. I-57, pkt 17 i z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie C-437/00 Pugliese, Rec. s. I-3573, pkt 18.

7 — Trybunał podkreślił bowiem, że w przypadku gdy praca jest wykonywana na terenie więcej niż jednego państwa członkowskiego, należy unikać zwiększania liczby sądów właściwych, a to w celu zapobieżenia wydawaniu sprzecznych orzeczeń i ułatwienia uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych poza państwem członkowskim, w którym zostały wydane (wyroki z dnia 11 stycznia 1990 r. w sprawie C-220/88 Dumez France i Tracoba, Rec. s. I-49, pkt 18 i z dnia 27 lutego 2002 r. w sprawie C-37/00 Weber, Rec. s. I-2013, pkt 42).

przewidziano dla umów o pracę wyjątek od zasady miejsca zamieszkania [lub siedziby] pozwanego w celu ochrony interesów słabszej strony umowy, brak uwzględnienia w sekcji 5 przypadku wielości powiązanych ze sobą pozwów skierowanych przeciwko większej liczbie pozwanych należy rozumieć jako lukę w przepisach. Uzupełnienie tej luki znajduje się w art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, który umożliwia dopełnienie przepisów mających zastosowanie do umów o pracę bez podważania ich istoty, to jest w szczególności ochrony słabszej strony umowy, a bardziej ogólnie — woli unikania zwiększania liczby sądów właściwych. Możliwość zastosowania art. 6 pkt 1 sprowadza się w istocie do korzystnego naprawienia braku uwzględnienia szczególnych okoliczności występujących w konkretnej sprawie, wynikającego z istnienia powiązanych ze sobą pozwów w dziedzinie umów o pracę, przy czym nie narusza ona przepisów jurysdykcyjnych, które nią rządzą.

23. W świetle tych wszystkich argumentów proponuję Trybunałowi orzeczenie, że art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 może być stosowany w przypadku indywidualnych umów o pracę.

B — *W przedmiocie przesłanek stosowania art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 na gruncie indywidualnych umów o pracę*

24. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w ramach procedury współpracy z sądami krajowymi, ustanowionej w art. 234 WE, zadaniem Trybunału jest udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Dlatego, a także mając na uwadze okoliczności złożone i niekiedy wewnętrznie sprzeczne okoliczności faktyczne niniejszej sprawy, istotne wydaje się sprecyzowanie przesłanek — których spełnienie zostanie następnie zweryfikowane przez sąd a quo — aby umożliwić skuteczne powołanie się na art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001.

25. Jak już podkreślono, rozporządzenie nr 44/2001 nie oznacza zerwania z zasadami konwencji brukselskiej, lecz stanowi ich kontynuację. Podobnie wyjaśnienia, jakich Trybunał udzielał w orzecznictwie dotyczącym art. 6 pkt konwencji, pozostają aktualne w ramach stosowania w sporze art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001.

26. Zgodnie z treścią art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 jego stosowanie uzależnione jest od spełnienia przesłanki, by „między sprawami istni[ała] tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach sprzecznych ze sobą orzeczeń".

27. Przesłanka ta, która nie występowała w pierwotnym brzmieniu tego przepisu,

ma swoje źródło bezpośrednio w art. 22 tej konwencji, zgodnie z którym sprawy pozostają ze sobą w związku, jeżeli istnieje między nimi tak ścisła więź, że pożądane jest ich łączne rozpoznanie i rozstrzygnięcie w celu uniknięcia wydania w oddzielnych postępowaniach orzeczeń, których nie da się ze sobą pogodzić.

28. W wyżej wymienionym wyroku w sprawie Kalfelis Trybunał uznał za konieczne stosowanie wymogu spełnienia przesłanki powiązania spraw przy dokonywaniu wykładni art. 6 pkt 1 konwencji brukselskiej, która to przesłanka została następnie zawarta w treści art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 w celu uniknięcia sytuacji, gdy uciekanie się do jurysdykcji szczególnej mogłoby podważyć podstawową zasadę jurysdykcji miejsca zamieszkania [lub siedziby] pozwanego. Zdaniem Trybunału „tak mogłoby się zdarzyć, gdyby powód miał możliwość objęcia pozwem kilku pozwanych wyłącznie w celu uniknięcia rozpoznawania sprawy jednego z nich przez sąd państwa, na którego terytorium ma on miejsce zamieszkania” [8].

29. Pojęcie „sprzecznych ze sobą orzeczeń”, będące przesłanką zastosowania art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, może podlegać różnorakiej wykładni. Zgodnie z wykładnią ścisłą stosowanie jurysdykcji szczególnej dotyczącej wielości pozwanych jest uzależnione od ryzyka, że odrębne rozpoznanie spraw może doprowadzić do wzajemnie wykluczających się konsekwencji prawnych. Natomiast zgodnie z szeroką wykładnią pojęcia „sprzecznych ze sobą orzeczeń” wystarczy, by odrębnie postępowania i odrębne rozstrzyganie spraw zawierało ryzyko sprzeczności orzeczeń, natomiast nie jest konieczne istnienie niebezpieczeństwa, że konsekwencje prawne będą wzajemnie się wykluczać [9]. Bez opowiadania się za jedną z tych wykładni Trybunał stwierdził, że „aby orzeczenia mogły zostać uznane za sprzeczne, nie wystarczy samo istnienie rozbieżności w rozstrzygnięciu sporu, ale rozbieżności te muszą również występować w odniesieniu do tego samego stanu faktycznego i prawnego” [10].

30. W rzeczywistości nie jest konieczne pogłębianie tej dyskusji. Z rozporządzenia nr 44/2001 oraz cytowanego orzecznictwa wynika bowiem wyraźnie, że decydującym dla stosowania art. 6 pkt 1 czynnikiem jest istnienie szczególnie ścisłej więzi między sprawami. Łącznik ten można poddać ocenie wyłącznie w odniesieniu do każdego konkretnego przypadku, a dokładniej — każdej

8 — Powołany powyżej wyrok w sprawie Kalfelis, pkt 9.

9 — Celem przypomnienia i zbadania tej kwestii przydatne będzie skorzystanie z opinii rzecznika generalnego P. Légera przedstawionej w ww. sprawie Roche Nederland i in., jak również odwołanie do dzieła J. Bomhoffa, *Judicial Discretion in European Law on Conflicts of Jurisdiction*, Sdu, Den Haag 2005.

10 — Powołany powyżej wyrok w sprawie Roche Nederland i in., pkt 26 oraz wyrok w sprawie C-98/06 Freeport, Zb.Orz. s. I-8319, pkt 40.

dziedziny, w której ten szczególny przepis jurysdykcyjny może mieć zastosowanie.

31. Tymczasem należy po pierwsze pamiętać o tym, że zasadniczym celem art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 jest ułatwienie prawidłowego zarządzania wymiarem sprawiedliwości, niezależnie od tego, w jakich ramach jest stosowany. Patrząc z tej perspektywy, wszelka argumentacja wywiedziona z ochrony słabszej strony umowy nie miałaby żadnego znaczenia i nie można skutecznie oprzeć na niej wykładni przesłanek stosowania art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001. W celu osiągnięcia tego celu oraz uniknięcia nadużywania jurysdykcji szczególnej powiązanie [spraw] zakłada w sposób konieczny istnienie szczególnie ścisłego łącznika między sprawą a sądem, do którego ją wniesiono [11]. Jednakże, wbrew interpretacji Zjednoczonego Królestwa, wymóg istnienia więzi między sprawą a sądem, do którego wniesiono pozew, nie oznacza hierarchizacji sądów polegającej na tym, że sprawa może zostać przekazana sądowi, którego związek ze sprawą jest silniejszy. Taka wykładnia oznaczałaby wprowadzenie dodatkowej przesłanki stosowania art. 6 pkt 1, która — jako odstępstwo od podstawowej zasady jurysdykcji — może być poddawana jedynie ścisłej wykładni [12]. Podsumowując, więź, od której uzależnione jest stosowanie art. 6 pkt 1, oznacza, że należy stwierdzić istnienie związku między sprawami; związek ten musi istnieć w celu zapewnienia, że niezależnie od tego, do którego sądu pozwy zostaną wniesione, będzie miał on ścisły związek ze sprawą, tak by jurysdykcja szczególna została spożytkowana w dobrej wierze, bez obejścia jej celu.

32. Po drugie w sprawach dotyczących umów o pracę istnienie tej więzi oznacza — z perspektywy danej dziedziny — konieczność uwzględnienia pewnej liczby kryteriów umożliwiających wykazanie ścisłego związku między sprawami w tej szczególnej dziedzinie.

33. W związku z tym J.P. Rouard uważa, że przesłanka dotycząca powiązania spraw jest spełniona, ponieważ po pierwsze istnieje „ta sama umowa o pracę, a przynajmniej ciągłość tego samego stosunku pracy” [13] z dwoma pracodawcami, a po drugie obie spółki należą do tej samej grupy spółek.

11 — Zobacz w szczególności ww. wyroki w sprawie Ivenel, pkt 11 i w sprawie Pugliese, pkt 17.

12 — Trybunał nigdy nie przychylał się do teorii tzw. pająka w sieci („spider in the web”) wypracowanej w szczególności przez sędziów niderlandzkich w celu wykładni art. 6 pkt 1. Sąd wspólnotowy wyraźnie odrzucił tę teorię w ww. wyroku w sprawie Roche Nederland i in.

13 — Zobacz uwagi J.P. Rouarda, s. 7.

34. Jak przyznały na rozprawie Komisja i Zjednoczone Królestwo, rozwiązania tego problemu należy szukać w wyżej wymienionym wyroku w sprawie Pugliese. Trybunał bowiem, do którego zwrócono się o wykładnię pojęcia miejsca, w którym pracownik zazwyczaj świadczy pracę, udzielił przy okazji wskazówek pozwalających na określenie stopnia powiązania dwóch umów o pracę zawartych z dwoma różnymi pracodawcami. Orzecznictwo to wydaje mi się szczególnie istotne dla ustalenia kryteriów, które sąd krajowy będzie mógł wziąć pod uwagę w celu zweryfikowania, czy istnieje powiązanie spraw z dziedziny umów o pracę umożliwiające pozwanie kilku pozwanych przed sąd jednego z nich [14].

35. Trybunał orzekł więc, że „kiedy pracownik jest związany z dwoma różnymi pracodawcami, pierwszy pracodawca może zostać pozwany przed sąd miejsca, w którym pracownik świadczy pracę na rzecz drugiego pracodawcy, jedynie w sytuacji gdy pierwszy pracodawca sam miał interes — w chwili zawierania umowy — w wykonaniu świadczenia na rzecz drugiego pracodawcy w miejscu wskazanym przez tego drugiego pracodawcę […]. Istnienie tego interesu nie może zostać zweryfikowane w sposób ścisły, w świetle formalnych i wyłącznych kryteriów, lecz powinno być oceniane w sposób całościowy, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy" [15]. Sąd wspólnotowy dodaje w szczególności, że do istotnych czynników mogą należeć: fakt, że zawarcie drugiej umowy było planowane w chwili zawierania pierwszej z nich; fakt, że pierwsza umowa została zmieniona z uwagi na zawarcie drugiej; fakt istnienia organicznego lub gospodarczego związku między dwoma pracodawcami; fakt istnienia porozumienia między dwoma pracodawcami ustanawiającego ramy współistnienia obu umów; fakt, że pierwszy z pracodawców zachowuje uprawnienia kierownicze w stosunku do pracownika; fakt że pierwszy z pracodawców może decydować o czasie świadczenia przez pracownika pracy na rzecz drugiego z nich [16]. W konsekwencji sąd krajowy będzie musiał w świetle tych wszystkich — niewyczerpujących — kryteriów ustalić, czy między dwiema sprawami istnieje związek wystarczający, by uprawnić J.P. Rouarda do pozwania obu spółek wnoszących odwołanie w sprawie głównej przed sąd francuski.

36. W świetle powyższych rozważań Trybunał mógłby orzec, że stosowanie art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 wymaga, by sprawy były powiązane ze sobą w sposób gwarantujący, że niezależnie od tego, który sąd będzie je łącznie rozpoznawał, będzie ze sprawą ściśle związany. Przy ocenie tego powiązania w ramach umów o pracę można uwzględnić w szczególności fakt, że zawarcie drugiej umowy było planowane w chwili zawierania pierwszej z nich, fakt, że pierwsza umowa została zmieniona z uwagi na zawarcie drugiej, okoliczność, że istnieje

14 — W doktrynie przewidywano już takie wykorzystanie tego wyroku; zob. w szczególności: N. Moizard, *RJS*, 10/03, s. 756, gdzie podkreślono: „jest wysoce prawdopodobne, że kryteria z wyroku w sprawie Pugliese będą bardzo użyteczne przy ustalaniu sądu właściwego w sporze będącym skutkiem międzynarodowej mobilności w ramach grupy spółek".

15 — Powołany powyżej wyrok w sprawie Pugliese, pkt 23i 24.

16 — Ibidem, pkt 24.

organiczny lub gospodarczy związek między dwoma pracodawcami, fakt istnienia porozumienia między dwoma pracodawcami ustanawiającego ramy współistnienia obu umów, fakt, że pierwszy z pracodawców zachowuje uprawnienia kierownicze w stosunku do pracownika, lub wreszcie fakt, że pierwszy z pracodawców może decydować o czasie świadczenia przez pracownika pracy na rzecz drugiego z nich.

III — Wnioski

37. Reasumując, proponuję, by na pytanie prejudycjalne Trybunał udzielił następującej odpowiedzi:

Norma jurysdykcji szczególnej wyrażona w art. 6 pkt 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych może mieć zastosowanie w ramach sekcji 5 dotyczącej norm jurysdykcyjnych stosowanych w dziedzinie indywidualnych umów o pracę.

Stosowanie art. 6 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 wymaga, by sprawy były powiązane ze sobą w sposób gwarantujący, że niezależnie od tego, który sąd będzie je łącznie rozpoznawał, będzie ze sprawą ściśle związany. Przy ocenie tego powiązania w ramach umów o pracę można uwzględnić w szczególności fakt, że zawarcie drugiej umowy było planowane w chwili zawierania pierwszej z nich, fakt, że pierwsza umowa została zmieniona z uwagi na zawarcie drugiej, okoliczność, że istnieje organiczny lub gospodarczy związek między dwoma pracodawcami, fakt istnienia porozumienia między dwoma pracodawcami ustanawiającego ramy współistnienia obu umów, fakt, że pierwszy z pracodawców zachowuje uprawnienia kierownicze w stosunku do pracownika, lub wreszcie fakt, że pierwszy z pracodawców może decydować o czasie świadczenia przez pracownika pracy na rzecz drugiego z nich.